

III. ÁLLOMÁNYGYARAPÍTÁS, KIADVÁNYCSERE

2008. január 1-én a korábbi Szerzeményezési Osztály, a Folyóíratár egy része és a Nemzetközi Csereszolgálat összeolvadásával jött létre a Gyűjteményszervezési Osztály. A szervezeti átalakulás zökkenőmentesnek mondható.

A munkafolyamatok gépesítése

2008-ban a számítógépesítés a gyűjteményszervezés minden területét érintette.

Mindenekelőtt elkezdődött a folyóiratok érkeztetése az Aleph integrált könyvtári rendszerben, így az olvasók naprakész információkhoz juthatnak az állományba frissen bekerülő füzetekről a könyvtár elektronikus katalógusán keresztül, valamint lehetővé vált a kézi naplózás 2009-es tárgyévvel történő leállítása. Reményeink szerint a munkafolyamatok automatizálásának köszönhetően idővel a hagyományos kardexrendszer is kiválthatóvá válik.

Automatikus lett a számozás: a raktári jelzeteket és a leltári számokat január 1-étől a számítógép generálja. Ehhez szükség volt a jelzetrendszer átalakítására. Informatív, a dokumentumok méretére és – belső vagy külső – raktári elhelyezkedésére utaló raktári jelzeteket alakítottunk ki az olvasószolgálat munkatársaival együttműködve, továbbá egységesült a könyvek és a folyóiratok eddig eltérő leltári számozása. 2008-tól nem manuálisan rajzoljuk fel a könyvek gerincére a raktári jelzetet, valamint megszűnt a raktári szám számozógéppel, valamint a leltári szám bélyegzővel és manuálisan történő bejegyzése. A példányrekord elkészítése után kerül sor a könyvek gerincére felragasztandó jelzetcímke, valamint a könyververzóján elhelyezendő etikett nyomtatására. Utóbbi a jelzeteken kívül egy rövid címléírást is tartalmaz.

A nemzetközi csere bonyolítását korszerűsítendő vásároltunk egy szállítólevelek készítésére, ill. a kiküldött dokumentumok cserepartnerek szerinti nyilvántartására alkalmas, a sajátos igényeink szerint testreszabott, kustomizált szoftvert.

1. Könyvek

2008-ban könyvbeszerzésre összesen 18.130.909 Ft-ot tudtunk fordítani. Ez közel 10 millióval több, mint a 2007-ben rendelkezésre álló keret (8.687.598).

Saját keretből 13.051.767 millió Ft-ot, pályázati (ODR-) támogatásból 5.079.142 Ft-ot költöttünk. Utóbbi elsősorban a 2007. évi ODR-keret maradványainak felhasználását jelentette.

A 2007-es év harmadik negyedében indítottuk el az „*Ex libris: Maecenas*” című könyv-örökbefogadási akciót, amellyel a könyvtárat egy-egy könyv megvásárlásával támogatni kívánó olvasókat, tudósokat szólítottunk meg. A potenciális mecénások egy könyvlistából válogatva fogadhatnak örökbe egy-egy gyűjtőkörünkbe tartozó könyvet, amelynek megvásárlására az intézmény költségvetéséből már nem futotta. 2008. végéig 29 felajánlás született 318.083 Ft értékben.

2008-ban 5%-kal nőtt az állományba vett könyvek száma: idén 6.563 egység volt a tavalyi 6.254-hez viszonyítva, 41.565.676 (2007-ben 38.469.379) Ft naplóértékben. Az év folyamán 43 kötet (31 mű) törlésére került sor 72.237 Ft értékben, így a könyvállomány 6.520 kötettel gyarapodott. Az első helyen a magyar és külföldi vétel áll: $1.741+857 = 2.598$ kötet (ez 39,6%) 20.973.084 Ft értékben (tavaly: 1.425 kötet 15.693.032 Ft értékben). Cserében 2.176 kötet érkezett (33,2%) 13.129.086 Ft értékben (2007-ben 1.904 14.705.148). Az ajándék 1.420 kötettel és 6.301.939 Ft értékkel a harmadik helyre került (21,6%). A kötelespéldányok 369 kötetben (5,6%) 1.174.067 Ft értékben kerültek állományba.

Helyben használható elektronikus dokumentumból (CD-ROM, DVD) 66 db került állományba 351.076 Ft értékben.

Vétel

2008-ban 973 könyvvel többet rendeltünk, mint tavaly. Összesen 2.313 darab (tavaly 1.340) megrendelésünk volt. Külföldről 710 (tavaly 263) címet rendeltünk. (A Prosperonak 582, a Harrassowitznak 84, a Casaliniéknak 27, a Cengage Learningnek 18 megrendelést küldtünk.) 1.601 belföldi rendelést (tavaly 1.077) indítottunk, zömmel a Könyvtárellátó Kht-hoz, ahol az ODR-rendelésekre 30% kedvezményt kaptunk, valamint szerződést kötöttünk a Bookline-nal, így az online vásárolt könyvekre 25-45%-os nagykereskedelmi árengedményt kaptunk.

A leltárnapló szerint külföldi könyvből 857 kötetet vásároltunk 15.467.232 Ft, magyar nyelvű könyvből pedig 1.741 kötetet 5.505.852 Ft értékben: összesen 2.598 kötet 20.973.084 Ft értékben. Mindezen felül vásároltunk 23 helyben használható elektronikus dokumentumot (CD-ROM, DVD).

Csere

A nemzetközi kiadványcsere továbbra is az állománygyarapítás jelentős forrása. A cserében kapott 2.389 dokumentumból 2.181 került állományba 13.147.786 Ft értékben, 1.125 kötetet pedig kiküldtünk (5.963.206 Ft értékben). Ez főként a saját – friss – kiadványaink és a cseretartalékból igényelt könyvek kiküldését jelentette (3.150.000, ill. 850.472 Ft értékben). 1.784.521 Ft-ért vásároltunk könyveket partnereinknek.

Cserepartnereinktől 2.218 címet kértünk: Oroszországból (1078), Szerbiából (457), az USA-ból (195), Litvániából (81), Lengyelországból (79), Romániából (68), Németországból (59), Ukrajnából (58), Franciaországból (35), Csehországból (30), Moldáviából (24), Fehéroroszországból (20), Ausztriából (19), az Egyesült Királyságból (6), Szlovákiából (6), Finnországból (3).

Ajándék

Ebben az évben kevesebb volt az ajándékok száma, mint az előző esztendőben: 1.420 kötet (tavaly 2.476 kötet) 6.301.939 Ft értékben, ami a gyarapodás 21,6%-a. Ide soroljuk a tisztelet-példányként kapott köteteket, a saját műveiket önzetlenül átadó írók, tudósok adományait, az egyes akadémiai intézetek, kulturális intézmények, továbbá különböző magánszemélyek ajándékait, illetve a hagyatékokból származó könyveket. Elektronikus dokumentum 29 db érkezett ajándékba.

Köteles példányok

Az 1998-as kötelespéldány-rendelet életbelépése óta a köteles-példányok száma radikálisan csökkent: 1998-ban még 2.880 volt; 2008-ra a tavalyinál (447) kevesebb, 369 volt a beérkezett tételek száma, ami a gyarapodás 5,6 %-a.

Duplum- és fölöspéldány-felajánlás

2008-ban az előző évinél (683) kevesebb, 627 kötet talált gazdára: nagyrészt a hagyatékokból megmaradt duplumok. Ebben az évben is a személyes válogatás bizonyult a legeredményesebbnek. A tíz magyarországi könyvtár közül legtöbb könyvet a Magyar Földrajzi Társaság (146), az Egyetemi Könyvtár (125), az ELTE BTK Keleti Szláv és Balti Filológia tanszéke (105) igényelte. A további sorrend: Pécsi Tudományegyetem Nyelvtudományi Tanszéke (46), MTA Nyelv-

tudományi Intézete (40), Hopp Ferenc Múzeum könyvtára (37), TAN Kapuja Buddhista Főiskola könyvtára (36), Szatmár Megyei Múzeum (11), az ELTE BTK Román Tanszék (6), ELTE BTK Germanisztikai Intézet (1).

2. Folyóiratok

Vétel

A 2006-os nagyarányú folyóirat-lemondások után 2008-ban megint lehetőségünk nyílt új folyóiratok előfizetésére, illetve egyes régebben lemondott folyóirat-előfizetések visszaállítására. A rendelés összeállításakor igyekeztünk körültekintően eljárni. Végül 25 címmel bővítettük a nyomtatott külföldi folyóiratok rendelési listáját. A külföldi periodikumok beszerzésére az ősz folyamán közbeszerzést írtunk ki. Az eljárás eredményesen zárult: a Minerva Wissenschaftliche Buchhandlung GmbH három évre kapott megbízást a külföldi folyóiratok beszerzésére.

2008-ban 27.124.508 Ft-ot költöttünk vásárlásra, ebből 2.309.614 Ft-ért belső folyóiratokat, 24.814.894 Ft-ért külföldi folyóiratokat vásároltunk. A beérkezett 2.811 kötetből 745 vásárlás, 1.838 csere útján került hozzánk, további 174-et kaptunk ajándékként és 54 kötetet kötelezpéldányként. Darabszám szerint 8.365 egységet vettünk állományba, ebből 4.111-et érkeztettünk elektronikusan az Aleph rendszerben. (A 2008-as tárgyévnel korábbi köteteket továbbra is a kardexekbe vezettük át.) Az állományba vett egységekből 3.301 érkezett vásárlás, 4.561 csere útján, 113 kötelezpéldányként és további 390 ajándékként. A vásárolt folyóiratokból magyar nyelvű anyag 2.230, idegen nyelvű 6.435.

Az év végén konzorcium keretében előfizettünk a *Project MUSE* 436 címet tartalmazó *Premium Collection* online elérésű folyóiratcsomagjára.

Csere és egyéb beszerzés

2008-ban a folyóirat-címek választéka 24 címmel (5 magyar és 19 külföldi folyóirat) bővült. A tavalyinál 6 %-kal több, 1.866 kötetnyi folyóirat érkezett csere útján, ebből 1838-at vettünk állományba 30.839.440 Ft értékben. A cserébe érkező folyóiratok részaránya tovább növekedett, a vásároltaké pedig csökkent: cserébe 65,3 %, vásárlás útján 26,5 %, ajándékként 6,2 %, kötelezpéldányként 2

% került a könyvtárba. Az állományba vett nyomtatott folyóiratok szakmegoszlási képe nem mutat jelentős eltérést az előző években kialakult képhez képest, minimális mértékben csökkent a humán tudományok aránya: 2008-ban 87,2 % (tavaly 87,8 %) volt a humán- és társadalomtudományi folyóiratok állománybeli aránya, szemben a 12,8 % természet- és alkalmazott tudományi anyaggal.

Duplum- és fölöspéldány-felajánlás

2008-ban 1 magyar és 1 külföldi folyóiratokat tartalmazó duplumjegyzékünk került fel a KATALIST-ra. A magyar folyóiratokat tartalmazó duplumjegyzékünk 126 címet és 451 egységet tartalmazott, a külföldi folyóiratoké 128 címet és 294 egységet foglalt magába. Duplumaink iránt 16 intézmény érdeklődött: a külföldiek 21 %-a, a magyarok 43%-a talált gazdára.

3. Keleti Gyűjtemény

A Gyűjteményszervezési Osztály 1425 tételt leltározott be az ORI adatbázisba, ez a teljes évi gyarapodás 21,5%-a. Ebből a vásárolt külföldi könyv 114 db 2.155.473 Ft értékben, a vásárolt magyar anyag 71 db, 260.079 Ft értékben.. Ajándék 618 db külföldi és 101 db. magyar mű, köteles példány 52 db és külföldi csere 469 darab.

Kéziratok gyarapodása: W. Behrnauer, *Staatsschreiben* 3 köteg, Fábri Károly hagyatékából 13 mű (1165 fol.), 190 db fotó, 87 db levél.

Hosszas előkészítő tárgyalások után az MTA, a Külügyminisztérium, a Delhi Magyar Kulturális Intézet és a nagykövetség hathatós támogatásával szeptember 10-én megérkezett az MTA Könyvtára Keleti Gyűjteményébe Fábri Károly Lajos (Bp., 1899 – Delhi, 1968) művészettörténész, régész hagyatéka.

Az adományozó, Fábri Károly sógora, Ashok Mathur professzor, aki évtizedeken át gondosan megőrizte az értékes kéziratokat, cikkeket, fotókat és könyveket, és azon fáradozott, hogy azok az MTA Könyvtárába kerülhessenek.

Geoffrey Lewis (1920-2008) az Oxfordi Egyetem turkológus professzora főleg a belső-ázsiai törökségre vonatkozó történeti és filológiai munkákat tartalmazó könyvtárát közgyűjteményekre hagyta. Ebből a rendkívül értékes anyagból több mint 300 kötetet kaptunk meg.

4. Kézirattár és Régi Könyvek Gyűjteménye

Kéziratok beszerzése

vétel: Domokos Mátyás hagyatéka 2 827 e Ft

ajándék: 12 tétel: 8 levél+analekta,
3 kötet és 109 csomag, becsült értéke 128 126 e Ft

Jelentősebb ajándékok: Radnóti Miklós hagyatéka, Gábor Dénes gyermekkori vázlatfüzete, a Révész – Alexander család dokumentumai, Mérei Ferenc-hagyatéka.

MTA Doktori Tanácstól: 70 db disszertáció 700 e Ft

Régi könyvek beszerzése

Vétel nem volt, ajándékba kaptuk a *BSB Ink* [ősnyomtatványkatalógus] 3-6. kötetét és az *Elemente des Buch- und Bibliothekswesens* 15. kötetét (*Musik in Bibliotheken*) a wiesbadeni Ludwig Reichert Verlagtól (Ksk) 328 e Ft értékben.

A beszerzett dokumentumok összértéke 131 653 e Ft.

5. Mikrofilmtár

2008-ban állományunk hagyományos része 2 db ajándékba kapott színes dia-pozitív filmmel gyarapodott. Az állományvédelem digitális szintre terelődött.

Állományvédelmi másolat készült a könyvtári rendezvényeken készült fotókról, a kiállításokhoz felhasznált anyagokról, a Kaufmann Gyűjtemény és Stein Aurél honlapra készült köteteiről és fotóiról, a „Goldziher Memorial Conference” kötethez gyűjtött képanyagról, valamint a Kézirattár állományában lévő Szabó Lőrinc kéziratokról.

A különgyűjtemények (Keleti Gyűjtemény, Kézirattár) anyagaiból valamint az Olvasószolgálat könyveiből megrendelt digitális felvételekről is készült állományvédelmi másolat.

A British Library-vel folyó Stein program keretében 1210 felvétel, a Honkongban rendezett Stein kiállításra 160 felvétel készült, aminek nagy része a honkongi kiállítás honlapjára is felkerült. Ezek állománybavétele folyamatban van.

Magyar László kiállítás keretében a róla szóló kiadványba 160 felvétel készült.

A digitális adathordozókon rögzített anyagok biztonsági másolását elkezdtük.

A hagyományos mikrofilmekről folyamatosan készülnek az olvasóteremben használható pozitív másolatok.

2008. dec. 31-én a mikrofilmtár állománya 32 732 egység volt.

A mikrofilmtári állomány gyarapodása 2008-ba

	Darab (mű)	Felvétel	Egység (DVD,CD,mfilmlap)	Érték (Ft)
Könyv	25	1.143		
Egyéb	333	8.399		
<i>Összesen</i>	358	9.542	34	314.000.-

Nemzetközi kiadványcsere

A folyamatosan végzett revízióval párhuzamosan cserepartnerünk száma ez évben is csökkent: 26 partner szűnt meg, 1 új kapcsolatot vettünk fel. Jelenleg 71 állam 852 intézményével folytatunk kiadványcserét. 39 akadémiai, 15 egyéb folyóirat, 2 könyvtári sorozat küldését szüntettük meg, 5 új folyóirat-küldést indítottunk be. A kiküldött könyvek számát gyarapította az Oriental manuscripts 17th Century Library of the Hungarian Academy of Sciences 2. és 3. kötete, amelyeket 122, ill. 104 cserepartnerünknek juttattunk el.

Még 2007-ben elkezdtük az 1950 óta felhalmozódott akadémiai kiadású könyvek leltározását. A 2. cserelistát 39 partnerünknek küldtük ki. 15 partner igényelt róla 160 kötetet 850.472.- Ft értékben.

Nemzetközi kiadványcsere forgalom (kötet, mikrofilmlap)

Kiadványfajta	Küldött		Érkezett	
	2007	2008	2007	2008
Könyv	1038	1125	2152	2389
Periodika	2356	1766	1761	1866
Mikrofilm			2	

Cserekapcsolatok 2008-ban 71 állam 852 intézményével

Albánia	1	Lengyelország	41
Argentína	3	Lettország	2
Ausztrália	6	Libanon	1
Ausztria	34	Litvánia	2
Azerbajdzsán	1	Luxemburg	1
Belgium	25	Macedónia	4
Bosznia-Hercegovina	3	Málta	1
Brazília	3	Mexikó	1
Bulgária	6	Moldávia	1
Chile	1	Mongólia	1
Costa Rica	1	Montenegró	1
Cseh Köztársaság	16	Nagy-Britannia	33
Dánia	7	Németország	114
Dél-afrikai Közt.	2	Norvégia	6
Egyiptom	2	Olaszország	84
Észtország	5	Oroszország	17
Fehéroroszország	1	Peru	1
Finnország	23	Portugália	7
Franciaország	36	Románia	29
Görögország	11	Spanyolország	55
Hollandia	9	Svájc	14
Horvátország	20	Svédország	12
India	7	Szerbia	13
Irak	2	Szingapúr	1
Irán	3	Szíria	4
Írország	3	Szlovákia	10
Izrael	10	Szlovénia	5
Japán	44	Tádzsikisztán	1
Jordánia	1	Törökország	8
Kanada	7	Tunézia	2
Kazahsztán	1	Türkmenisztán	1
Kína	3	Új-Zéland	1
Kolumbia	3	Ukrajna	3
Koreai Köztársaság	2	USA	68
Kuba	1	Üzbegisztán	1
		Vatikán	3

Könyvvásárlás és csere aránya 2008-ban (kötet)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Vétel	4 102	5 419	3 366	2 804	1 809	1 425	2 589
Csere	2 124	1 859	2 000	3 457	2 263	1 904	2 176

Folyóirat-vásárlás és csere aránya 2008-ban (kötet)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Vétel	866	1 146	992	863	864	810	745
Csere	2 265	2 234	2 364	2 269	1 874	1 731	1 838

A gyarapodás módja (könyvtári egység, felső sor: 2007, alsó sor: 2008)

Típus	Vétel	Csere	Kötelespld.	Ajándék	Saját	Összesen
Könyv	1.425	1.904	447	2.476	--	6.252
	2.598	2.176	369	1.420		6.563
Periodika	810	1.731	67	188	--	2.796
	745	1.838	54	174	--	2.811
Kézirat	1	--	--	119	--	120
	2	--	--70	38	--	110
Mikrofilm	--	8	--	--	--	8
	--	--	--	-2		2
Digitális foto	--	--	--	--	--	--
	--	--	--	--	356	356
Elektroni- kus dok.	--		--	--	--	
	25	5	7	29	--	66
<i>Összesen</i>	2236	3643	514	2783		9176
	3370	4019	500	1663	356	9908